

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte mandag 26. januar 1959 kl. 13.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e.

Til stede var: Borgen (for Borten), Bøyum, Reidar Carlsen, Kjøs, Reinsnes, Meisdalshagen, Finn Moe, Offerdal, Erling Petersen, Hoel (for Røiseland), Wikborg, Henrik Svensen, Dahl, Bondevik (for Hareide), Hegna, Hønsvald, Paul Ingebretsen, Ingvaldsen, Vatnaland og Watnebryn.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: utenriksminister Lange og forsvarsminister Handal.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: statssekretær Engen, utenriksråd Ræder, ekspedisjonssjefene Jacobsen og Seyersted og byråsjefene Heiberg og Stabell. Fra Forsvarsdepartementet: statssekretær Himle.

Formannen: Som det fremgår av innkallelsen, er møtet sammenkalt for at utenriksministeren kan få gi en redegjørelse om *flyplassen på Svalbard* og om *sjøgrensespørsmålet*, og forsvarsministeren om *en utvidelse av de norske styrkene i Gaza*.

Utenriksminister Lange: Det har jo vært skrevet en god del i pressen om disse flyplass-planene, og det har vært formodninger om at det har vært henvendelser fra sovjetisk side i denne sammenheng, formodninger som vi ikke har funnet det mulig hverken å bekrefte eller benekte. Det tok nemlig tid å få klarhet med Sovjet-Samveldets regjering om de i det hele tatt ville gå med på noen offentliggjørelse, idet deres henvendelse, da den ble gjort i sin tid, uttrykkelig ble betegnet som «ikke for offentliggjørelse», og det ble sagt at de helst ikke ville ha noen ting i pressen om det. Nå er det enighet om at det vil være riktig å omtale det offentlig, og derfor kommer jeg til å omtale det i utenriksdebatten i morgen, og ser gjerne at noen av de som deltar i debatten gir meg en foranledning til å komme inn på det.

Det er selskapet Norsk Polarnavigasjon A/S som står bak planene om en sivil flyplass på Svalbard. Dette selskap er stiftet av brødrene Gunnar, Einar og Bjørn Pedersen i Trondheim, og er for øvrig et suksesjonsselskap til Vestlandske Flyselskap, som ble oppløst for en tid siden. Aksjekapitalen for det nye selskap er kr. 3 000. Det har rettet en anmodning til Kings Bay Kullcompani A/S, om å få leie grunn på kompaniets område på Kvadehuken, vest for Ny-Ålesund, for å anlegge flyplass.

Planene om en slik flyplass har fra tid til annen helt siden sommeren 1956 vært omtalt i pressen. Disse avismeldinger har vært bygget på en blanding av visse konkrete opplysninger og spekulasjoner. I meldingene har det vært fremholdt at flyplassen i første omgang kunne få en rullebane på 1 600 meter, som siden kunne utvides til vel 3 000 meter. Hvis det bare hadde vært rullebanenes lengde som hadde

vært avgjørende, ville man kunne anta at selv meget store transatlantiske fly kunne lande på denne flyplass, men til dette kreves støpte rullebaner.

I tilknytning til flyplassen skulle det også ifølge avismeldingene bygges hotell, vitenskapelige institutter og andre institusjoner. Hva finansieringen av disse planer angår, har ikke avisene hatt konkrete opplysninger å fremlegge. Heller ikke på annen måte er det framkommet opplysninger om denne side av saken.

Hva forhandlingene mellom Kings Bay Kullcompani A/S og Norsk Polarnavigasjon A/S angår, har Kings Bay av initiativtagerne fått opplyst at anleggsomkostningene ville dreie seg om omkring kr. 500 000 i første anleggstrinn med et tilsvarende beløp brukt i et påfølgende anleggstrinn. For dette beløp vil det muligens kunne ryddes en landingsstripe på det moreneplatå hvor flyplassen skulle legges, tilstrekkelig til å fylle et meget begrenset lokalt behov, med leilighetsvise charterflygninger. Med dette som utgangspunkt førte Kings Bay Kullcompani A/S forhandlinger med Norsk Polarnavigasjon A/S og gav under disse forhandlinger i september i fjor et foreløpig tilsagn om bortleie av grunn på visse vilkår. Kings Bay Kullcompani A/S har derimot ikke vært interessert i anlegg av en stor flyplass av den art som ble beskrevet i avismeldingene.

Hva norske myndigheter angår, så har de basert sin vurdering av spørsmålet på de opplysninger de har mottatt gjennom Kings Bay Kullcompani A/S og Industridepartementet. Representanten for Norsk Polarnavigasjon A/S, oberstløytnant Pedersen, har på gjentatte oppfordringer avslått å gi myndighetene en skriftlig autoritativ redegjørelse for selskapets planer. Det foreligger således ingen autoritative opplysninger for myndighetene om hvordan utbygging til stor flyplass aktes finansiert.

Når det gjelder SAS' påståtte rolle i forbindelse med disse planer, finner jeg det riktig å gjøre utenrikskomiteen oppmerksom på direktør Throne-Holst's uttalelse den 18. juli 1956, der han konkluderte med å si:

«En flyplass der oppe» - på Svalbard - «kan kanskje ha sin militære verdi, men for SAS er den helt uten verdi.»

Det er ikke skjedd noen endring i dette syn hos SAS.

Utenriksdepartementets befatning med saken var begrenset til å gi en vurdering av hvorvidt det under Svalbard-traktaten er adgang til å anlegge en sivil flyplass på Svalbard. Slik uttalelse ble avgitt av Utenriksdepartementet til Industridepartementet den 10. juli 1958, og den 5. november i fjor ga jeg i Stortinget et svar på et grunnlagt spørsmål fra representanten Seip om samme sak.

Utenriksdepartementet har i disse svar gitt uttrykk for den oppfatning at Svalbard-traktaten ikke forbyr anlegg av en flyplass på Svalbard som i alle henseender har en sivil karakter. Det er naturligvis meget vanskelig å gi en eksakt definisjon på hva en sivil flyplass er, til forskjell fra en som kan brukes for militære formål. Men det forekommer meg at det ville være rimelig å gi denne definisjon: en sivil flyplass er en flyplass som i størrelse, innretning og utstyr og i sitt økonomiske grunnlag har den nødvendige og tilstrekkelige begrunnelse i rent sivile formål. Går man på det ene eller annet punkt utenfor hva disse formål tilsier, kan man naturligvis lett komme over på den gale siden av den flytende grense mellom en

sivil flyplass og en som er brukbar for militære formål. En slik definisjon kan imidlertid være bra så langt den rekker, men under enhver omstendighet må det en konkret vurdering til for de enkelte prosjekter.

Det er i denne sammenheng en selvfølge at Regjeringen må ha uinnskrenket adgang til å vurdere alle planer om bygging av flyplass på Svalbard som måtte bli brakt opp. Denne adgang må Regjeringen ha ifølge det ansvar den har for at Svalbard-traktatens bestemmelser blir overholdt.

Det skulle uten videre være klart at Regjeringen mener at bygging av militær flyplass på Svalbard vil være i strid med Svalbard-traktaten.

Når Regjeringen mener at en rent sivil flyplass kan bygges på Svalbard, skyldes det at det pågår en næringsvirksomhet i dette område, som etter myndighetenes oppfatning kan sies å være tjent med bedre forbindelser mellom Svalbard og utenverdenen. Dette må etter myndighetenes oppfatning kunne defineres som et klart sivilt behov.

Den 29. november i fjor ble vår ambassadør i Moskva, O. C. Gundersen, tilkalt til viseutenriksminister Zacharov, og fikk overlevert en note angående planene om bygging av flyplass på Svalbard. Jeg skal referere noten i sin helhet:

«Sovjet-Samveldets utenriksministerium bevitner sin høyaktelse overfor Norges Ambassade og har, etter oppdrag fra sovjet-regjeringen, den ære å meddele følgende:

Ifølge meldinger i norsk presse planlegger aksjeselskapet «Norsk Polarnavigasjon A/S» som nylig er blitt opprettet, med de norske myndigheters tillatelse å bygge en større flyplass på Svalbard-øygruppen med en start- og landingsbane på 1 600 meter i første etappe, som senere vil kunne økes til 3 000 meter. De nevnte oppgaver om flyplassens størrelse viser at den vil bli tilpasset til stasjonering av moderne, tunge jetfly.

Sovjet-regjeringen må i denne forbindelse henlede den norske regjeringens oppmerksomhet på at i henhold til Paris-traktaten om Svalbard av 1920 kan denne øygruppe bare benyttes til fredelige formål. Bestemmelsene i artikkel 9 i traktaten forplikter Norge til ikke å bygge noen befestninger på Svalbard-øygruppen, som aldri må benyttes til militære formål.

Den norske regjering erklærte som kjent i 1951 i strid med Paris-traktaten av 1920 om Svalbard-øygruppens nøytralisering, at den ville bli innlemmet i NATO-militærkommandoens virkefelt, til tross for at en slik handling er rettsstridig. Sovjet-regjeringen har allerede gitt uttrykk for sitt syn på dette spørsmål i noter av 15. oktober og 12. november 1951.

I forbindelse med de nevnte pressemeldinger om den planlagte bygging av flyplass på Svalbard, finner sovjet-regjeringen det nødvendig å henlede den norske regjeringens oppmerksomhet på at byggingen av flyplass på Svalbard-øygruppen ikke kan betraktes anderledes enn som et av leddene i den utbygging av et nett av militære flyplasser som blir gjennomført av Norge i samsvar med NATO's militærstrategiske planer.

Under disse forhold er den planlagte flyplass klart i strid med bestemmelsene i Paris-traktaten om Svalbard.

Sovjet-regjeringen må med all bestemthet erklære at påstandene fra norsk side om at flyplassen på Svalbard angivelig bare vil få sivil betydning, ikke er overbevisende, og ikke kan fjerne Sovjet-Samveldets engstelse for at den nevnte flyplass kan bli benyttet til den Nordatlantiske blokks aggressive formål.

For å resymere det som er anført foran, kommer sovjet-regjeringen til den slutning at byggingen av den nevnte flyplass på Svalbard ville skape en ny situasjon i området omkring Svalbard-øygruppen.

Sovjet-regjeringen uttrykker det håp at den norske regjering vil overveie de foran nevnte betraktninger og ikke vil ta skritt som vil være i strid med den status for Svalbard-øygruppen som er bestemt ved internasjonal avtale, og som ville kunne forvandle dette område til en kilde til internasjonal spenning.»

Zacharov tilføyet at han var blitt pålagt å si at i betraktning av det vennskapelige forhold mellom Norge og Sovjet-Samveldet og ut fra forventningen om at den norske regjering ville ta hensyn til betraktningene i noten, ville man på sovjetisk side foreløpig ikke offentliggjøre notens tekst.

Den 10. januar i år besvarte vår ambassade i Moskva noten på følgende måte:

«Den Kgl. norske ambassade bevitner sin høyaktelse overfor Sovjet-Samveldets utenriksministerium og viser til dets note av 29. september 1958 hvorav det fremgår at Sovjet-Samveldets regjering føler seg urolig over de opplysninger norsk presse har gitt om at det er påtenkt å anlegge en sivil flyplass på Svalbard. I den anledning har ambassaden etter oppdrag fra sin regjering den ære å meddele følgende:

Det medfører riktighet at noen norske privatpersoner har planer om et anlegg av en privat og sivil flyplass på Svalbard.

De undersøkelser som det norske Utenriksdepartement har foretatt, har gjort det klart at den påtenkte flyplass på Svalbard skulle tjene utelukkende sivile formål. Den skulle bygges og drives av et privat norsk selskap, Norsk Polarnavigasjon A/S, hvis eneste hensikt var å drive på ren kommersiell basis. Flyplassen var ikke tenkt som, og ville heller ikke være egnet til militær flyplass. De opplysninger som er fremkommet i pressen gir i så måte ikke noe korrekt bilde av flyplassens beskaffenhet. Det har derfor ikke noe grunnlag i faktiske forhold når det bemerkes i den sovjetiske note at byggingen av flyplassen ikke kan betraktes som annet enn et ledd i utbyggingen av et nett av militære flyplasser som bygges i Norge i samsvar med NATO's militærstrategiske planer.

Hva muligheten for realisering av disse planer angår, ber Ambassaden om å få gjøre det ærede Utenriksministerium kjent med at norske myndigheter ikke har gitt noe tilsagn om slik medvirkning som vil være nødvendig for anlegg av omhandlede flyplass.»

Senere har det ved et par anledninger vært muntlig kontakt både mellom Utenriksdepartementet og den sovjetiske ambassade og mellom ambassaden i Moskva og utenriksministeriet der. Det er fra sovjetisk side gitt uttrykk for at den

norske svarnote ikke er tilstrekkelig klar, og at man fremdeles frykter for at det vil bli bygget en flyplass på Svalbard som kan benyttes til militære formål. Det er imidlertid ikke kommet noen formell reaksjon fra sovjetisk side, og det er ikke noen foranledning til at vi nå skulle gjøre en ny skriftlig henvendelse overfor Sovjet-Samveldet. Fra sovjetisk side er det videre hevdet at i tilfelle av offentliggjørelse av saken burde man ikke overdimensjonere den, og unngå å lage unødvendig bråk omkring den.

Regjeringen har i sin vurdering av saken tatt hensyn til følgende faktorer:

For det første: Den folkerettslige vurdering, som går ut på at det ikke strider mot Svalbard-traktaten om den norske stat tillater at et norsk selskap på egen grunn eller på annen manns grunn, med grunneierens samtykke, anlegger en flyplass som i alle henseender har sivil karakter. En tilsvarende adgang til å anlegge flyplass på egen eller bygslet grunn kan da heller ikke nektes andre traktatparters borgere eller selskaper.

For det annet: De meget beskjedne anleggsomkostninger Norsk Polarnavigasjon A/S opererer med, synes å gjøre det klart at den påtenkte flyplass ikke vil kunne tjene andre enn meget begrensede lokale formål av utelukkende sivil art. Regjeringen er derfor ikke i tvil om at en slik flyplass i og for seg vil være forenlig med Svalbard-traktaten.

For det tredje: Forsvarsdepartementet har under Regjeringens behandling av saken gjort gjeldende meget sterke motforestillinger når det gjelder anlegg av flyplasser på Svalbard i det hele tatt. En flyplass der vil, etter Forsvarsdepartementets oppfatning, reise sikkerhetsmessige problemer som vi for tiden ikke har midler til å løse.

For det fjerde: Hva angår angivelige planer om anlegg av en stor flyplass på Kvadehuken i forbindelse med bygging av hotell, vitenskapelige institusjoner osv., har Norsk Polarnavigasjon A/S ikke vært villig til å legge fram for myndighetene noen autoritativ redegjørelse.

Følgelig foreligger det heller ingen konkrete planer om slik flyplass for myndighetene til avgjørelse.

Regjeringen er imidlertid oppmerksom på i denne forbindelse at Kings Bay Kullcompani A/S ikke er interessert i bygging av en slik stor flyplass på sitt område. En slik stor flyplass med turisttrafikk osv. vil etter selskapets mening medføre ulemper for dets virksomhet.

Regjeringen er oppmerksom på at avismeldingene om disse planer i seg selv utgjør en faktor som den må ta med i vurderingen.

Regjeringen har tatt sitt standpunkt i denne sak etter en totalvurdering av de faktorer jeg her har nevnt. Denne vurdering har ledet Regjeringen til den slutning at Norsk Polarnavigasjon A/S' prosjekt ikke tilfredstiller de krav Regjeringen mener bør gjøres gjeldende for løsningen av de problemer som knytter seg til en bedring av Svalbards forbindelse med utenverdenen. I samsvar med denne totalvurdering har Kings Bay Kullcompani meddelt Norsk Polarnavigasjon A/S at selskapet ikke er interessert i å leie ut grunn til flyplass på Kvadehuken.

Det er der saken står i dag, og dette avslag fra Kings Bay Kullcompani's side er for dets vedkommende endelig.

Formannen: Jeg skal få takke utenriksministeren for redegjørelsen. Er det noen som forlanger ordet?

Ingvaldsen: Kings Bay Kullcompani A/S er, så vidt jeg forstår, et rent statselskap. Ville det ikke egentlig vært naturlig at disse ting var tatt opp på et litt høyere plan, før det inngikk eller forhandlet seg så langt frem til en avtale?

Utenriksminister Lange: De har ikke sluttet noen avtale. De har gitt et foreløpig tilsagn om at de på visse betingelser kunne tenke seg å leie ut. Det var etter at de hadde forelagt det rent folkerettslige spørsmål om det var noe i Svalbardtraktaten som ville være til hinder for det, for Utenriksdepartementet gjennom Industridepartementet, som jo direkte har forbindelsen med Kings Bay Kullcompani A/S som statselskap. Men de vilkårene som var antydnet fra selskapets side, er for så vidt ikke blitt oppfylt, for vi har ikke fått fra Norsk Polarnavigasjon A/S de opplysninger de har hatt, og som vi må forlange hvis vi skal kunne vurdere om dette er et seriøst foretagende i det hele tatt.

Nettopp denne holdning hos representantene for Norsk Polarnavigasjon A/S har gjort at Regjeringen, som etter den sovjetiske henvendelsen behandlet saken på nytt, kom til det resultat at dette var det best å stoppe, og at vi derfor måtte tilrå Kings Bay Kullcompani A/S å avslå. Selskapet var på egen hånd kommet til at det ikke var interessert i en storflyplass, med hoteller, med hoteldrift og med turistskip som skulle komme deropp og hente dem som med fly var brakt dit opp osv. Selskapet syntes at det hele hadde en temmelig tvilsom karakter.

Wikborg: Jeg har ikke noe å innvende mot den vending saken har tatt, men jeg synes kanskje den burde vært stoppet noe tidligere, så man hadde sluppet denne kjedelige situasjon som er oppstått. Jeg kan godt forstå at slike planer måtte vekke mistanke, og at man borte i Russland, når et selskap med en kapital på kr. 3 000 går i gang med millionprosjekter hvor driften måtte bli umåtelig kostbar hvis de skulle holde oppe en flyplass, har måttet tenke at her er det noe annet som ligger bak. Oppriktig talt trodde jeg det selv, da jeg leste om det, for det var for usannsynlig det hele, slik det i virkeligheten ligger an.

Spørsmålet blir vel da bare: Er det andre steder der oppe hvor disse foretagsomme herrer kan tenke seg å få plass for anlegg av noe sånt? Hvis det det er, synes jeg det er grunn til å stoppe det også, for vi må ikke gi noe påskudd for Sovjet til selv å begynne å bygge flyplasser der oppe. Og det ville vel lett kunne bli resultatet, hvis vi først fikk én. Jeg er derfor, som sagt, meget tilfreds med den vending saken har tatt, men jeg bare ønsker det hadde skjedd tidligere.

Hegna: Det var et punkt i opplegget av de faktorer som Regjeringen tillå betydning, som jeg festet meg ved – at man slo fast at når det gjaldt anlegget av

flyplasser av rent sivil karakter, ville ikke Svalbard-traktaten legge noen hindringer i veien for det.

Ingvaldsen: Heller ikke når det gjelder russerne.

Hegna: Nettopp det punktet var det ikke sagt noen ting om, at det ville gjelde borgere fra alle de parter som var engasjert i traktaten. Jeg ville gjerne spørre: Har det ikke på noen måte vært berørt eller fremme i de drøftelser som har funnet sted?

Utenriksminister Lange: Det har overhodet ikke vært antydning noen interesse fra noe annet hold enn selskapet Norsk Polarnavigasjon A/S om anlegg av flyplass på Svalbard. Men rent folkerettslig er det slik at det er intet i traktaten som kan hindre anlegg av sivile flyplasser, og den retten til anlegg av sivile flyplasser må være lik for alle traktatpartene, etter den likestilling som traktaten bygger på.

En helt annen sak er det at den norske regjering, med det ansvar den har for at bestemmelsen om ikke anlegg av og ikke utnyttelse til militære formål blir overholdt må forbeholde seg retten til overfor ethvert initiativ, hvor det så måtte komme fra, til å foreta en totalvurdering, hvor da alle de momenter jeg her har nevnt, må komme inn.

Vatnaland: Eg har heller ikkje noko å innvenda mot det standpunktet som Regjeringa no har teki og at dette er stoppa. Men eg kan nok vera einig med hr. Wikborg i at det ville vori heldigare at saka ikkje var komen så langt som ho synest å vera komen etter det som er skrivi og alt det som er propagandert.

Eg sat og tenkte på akkurat det same som hr. Hegna. Me veit at Russland har – er det ikkje tre – gruvefelt der oppe. Om det er terreng der som høver for anlegg av slike plassar som dette, torer ikkje eg seia noko om. Eg har i alle fall sett det eine, og der trur eg ikkje det kunne vera nokon serleg høveleg plass. Men når eg filosoferar over kva som ligg bak dette tiltaket, kan eg tenkja meg at det måtte vera freistande å sjå på eit slikt terreng som det som ligg nord-vest for Kings Bay. Eg veit me snakka om det då me var på turen vår der oppe og så terrenget der, at det måtte høva serleg for anlegg av flyplassar, og ikkje berre ein vanleg flyplass, men slik som heile Brandalneset tar seg ut frå sjøen, kunne det vel lagast flyplass som me ikkje kan skaffa sidestykke til her i landet.

Men det er berre den haken ved det at her har vi då russarane som eigedomshavarar på tre stader der oppe, og då meiner eg Regjeringa må vera overlag varsam når det gjeld slike tiltaksherrar som desse som har sett seg i spissen for dette prosjektet, og ikkje sleppa dei for langt, men ha nokså faste taumar på dei, slik at me ikkje kjem opp i liknande kalamitetar seinare.

Meisdalshagen: Eg for min del er fullt ut tilfreds med den utviklinga som denne saka har fått. Såpass stridigheiter som dette må vi finna oss i. Vi kan ikkje alltid passa på private som søker om det og det, og slå ned på dei på eit altfor tidleg tidspunkt heller.

Eg synest det er godt på mange måtar at det er komi såpass langt at vi har fått drøfta ei så viktig sak som dette er. Etter mi oppfatning er det vel stort sett berre ein teoretisk forskjell mellom sivile flyplassar og dei som kan brukast av dei militære.

Eg er einig med hr. Vatnaland i at det som har funni stad her, gjer at vi bør vera påpasselege både når det gjeld oss sjølve og når det gjeld sovjetborgarar, og i det heile andre også som tar fatt på slike ting som dette, nettopp av den grunn at eg trur det er heilt umogleg å trekkja skilnad mellom flyplassar som berre høver for sivile føremål, og flyplassar for militære føremål. Sjølv om eg ikkje har noko serleg greie på militære ting, går det fram av praktiske forhold i det heile at slik må det vera, og kanskje meir oppe på Svalbard enn på nokon annan plass, i tilfelle det skulle koma ein tilspissa situasjon.

Utenriksminister Lange: Hr. Vatnaland spurte om det på de russiske eiendommene var steder som egnet seg for bygging av flyplasser. En kan vel ikke si at det på russisk område er noe sted som er velegnet for flyplass, men det er nok i hvert fall ett sted hvor det kunne anlegges en flyplass. Men det ville bli en atskillig mer komplisert affære enn i Kvadehuken, som jo ligger der så å si som en ferdig flyplass fra naturens hånd.

Formannen: Da kan vi vel ta utenriksministerens redegjørelse til etterretning.

Det neste punkt på dagsordenen er *sjøgrensespørsmålet*.

Utenriksminister Lange: Det er ikke min hensikt å ta opp sjøgrensespørsmålene til en bred drøfting på det nåværende tidspunkt, men jeg tenkte bare at det kunne ha en viss interesse forut for debatten i morgen at jeg i tillegg til det jeg rakk å si i min redegjørelse – av tidshensyn kunne jeg jo ikke si for meget – gir noen supplerende opplysninger om hvorledes dette nå stiller seg rent internasjonalt sett.

I tilknytning til redegjørelsen vil jeg da gjerne si, som jeg sa i Stortinget, at regjeringen fortsatt er av den oppfatning at sjøgrensespørsmålet i sin helhet, altså både spørsmålet om fiskerisoner og om territorialfarvann, for andre formål, må vi søke å finne en løsning på så vidt mulig på global basis, og at vi derfor, så sant det er mulig, bør avvente den nye internasjonale konferanse som skal holdes i Genève våren 1960 – det blir vel sannsynligvis i mars – april.

Det er videre Regjeringens oppfatning at vi fra norsk side under denne konferanse må gå inn for en kompromissløsning på grunnlag av det forslag som Canada fremsatte på Genève-konferansen om en fiskerisone på 12 mil med eksklusive rettigheter for kyststatens fiskere og en territorialgrense for andre formål på 6 mil. Så vidt vi kan skjønne det, er dette forslag et rimelig kompromiss mellom de motstridende interesser som gjør seg gjeldende på dette område. Og vi håper å kunne bruke tiden før konferansen – altså de vel 12 måneder som vil gå før konferansen – til å tilrettelegge og øke mulighetene for en løsning på dette grunnlag. Det kanadiske forslag stemmer også med de norske ønskemål i sjøgrensesaken og

vår vurdering av i hvilken utstrekning det er mulig å få tilfredsstillende disse ønskemål ved internasjonal overenskomst.

Hvor det gjelder spørsmålet om fiskerisonens bredde, er våre fagmyndigheter kommet til at våre fiskeriinteresser totalt sett vil være best tjent med en utvidelse til 12 mil, og dette er blitt enda klarere etterat Island med virkning fra den 1. september 1958 utvidet sin fiskerigrense til en slik bredde. Våre skipsfartsinteresser taler sterkt for den snevrest mulige utstrekning av det egentlige sjøterritorium, og både våre luftfartsinteresser og våre strategiske interesser som medlem av NATO trekker avgjort i samme retning, det gjør også våre hvalfangstinteresser. Det foreligger imidlertid ingen muligheter for på den forestående konferanse å oppnå enighet om en mindre bredde enn 6 mil i denne forbindelse.

Generelt sett kan en trygt si at tiden arbeider mot de restriktive løsninger i bredde spørsmålene som vi ønsker, og at fastsettingen av en ny konferanse til et så sent tidspunkt som våren 1960 gjør det helt usannsynlig at det skulle kunne bli oppnådd enighet om en løsning som er mer restriktiv – altså med trangere grenser – enn det kanadiske forslag. Vi må derfor tro at utviklingen framover vil gjøre det mulig for oss å oppnå en løsning som er tilfredsstillende for oss hvor det gjelder fiskerigrensespørsmålet. I et hvert fall tror jeg ikke at det våren 1960 vil være noen som helst mulighet for å nå fram til enighet om en fiskerigrense på mindre enn 12 mil. Det amerikanske kompromissforslag fra Genève vil sikkert ikke ha noen chance. Dette forslag, som vi i siste omgang stemte for, for å bidra til den gang å få flertall for en løsning, adskilte seg som kjent fra det kanadiske forslag ved at tradisjonelle utenlandske fiskerier skulle kunne fortsette i det ytre 6 mils belte uten noen tidsbegrensning.

Den generelle tendens skaper allikevel atskillig tvil om det på den forestående konferanse vil bli mulig å komme til enighet om regler som begrenser bredden av det egentlige sjøterritorium til 6 mil. Den tendens jeg har nevnt, er blitt markert ved at antallet av stater som håndhever territorialgrenser på 12 mil eller mer, er blitt stadig større. Tendensen har gjort seg sterkt gjeldende i 1958, og det er all grunn til å tro at utviklingen vil fortsette i samme retning. Umiddelbart før Genèvekonferansen i fjor vinter utvidet Indonesia, den Forente Arabiske Republikk og Saudi-Arabia sine territorialgrenser til 12 mil. Indonesia trakk dessuten opp rette grunnlinjer som gjorde store havområder mellom øyene der nede til indre farvann, og Saudi-Arabia etablerte en tilleggssone på 6 mil utenfor 12-milsgrensen hvor det forbeholder seg å kontrollere bl.a. skipsfarten. Etter Genèvekonferansen har ytterligere China, Panama, Irak og Iran utvidet sine territorialgrenser til 12 mil for alle formål.

Etter de opplysninger vi sitter inne med, er det etter de siste utvidelser i alt 17 stater som nå hevder territorialgrenser for alle formål på 12 mil eller mer. Det er klart at dette i høy grad minsker mulighetene for å oppnå det nødvendige 2/3 flertall for 6 mil som folkerettslig maksimalgrense for selve sjøterritoriet.

Selv om disse sjøterritorier ikke har oppnådd noen alminnelig anerkjennelse, og således vanskelig kan sies å ha etablert noen folkerettslig sedvanerett, er det klart at denne statspraksis er av den største betydning når man skal forsøke å vurdere

hvilke kompromissløsninger det ville være mulig å få godtatt og innbefattet i en global overenskomst.

Hvor det gjelder fiskerisonen, er det i dag, foruten de 17 stater som har fastslått en bredde på 12 mil eller mer for alle formål, ytterligere 10 stater som krever enerett til fiske innenfor et område av 12 mil, eller mer fra kysten, altså til sammen 27 stater.

Til slutt noen ord om den politikk vi her i Norge bør følge i tiden fram til konferansen. Som jeg alt har nevnt, er det Regjeringens oppfatning at vi så vidt mulig må avvente resultatet av forhandlingene på den forestående konferanse, og at vi ikke i den mellomliggende tid må ta noe skritt som kan gjøre det vanskeligere å oppnå en global løsning som er tilfredsstillende for oss. Forutsetningen må imidlertid være at det utenlandske trålfiske utenfor Norges kyster ikke tar et slikt omfang at det hindrer våre fiskere i å utøve sin næring på en tilfredsstillende måte. Det har jo stått meget alarmerende meldinger i norsk presse i løpet av høsten, særlig i slutten av oktober og begynnelsen av november. Det ble hevdet at antallet av fremmede trålere utenfor våre kyster var tredoblet i forhold til på samme tidspunkt året før. Vi har gått etter disse opplysninger, og det vi kan få noenlunde pålitelig fastslått, er at det i noen uker i slutten av oktober og begynnelsen av november var en merkbar økning, selv om det ikke var tale om noen tredobling, men siden, på slutten av fjoråret og inntil nå på nyåret, er det ikke merkbart flere fremmede trålere utenfor de norske kyster enn det har vært i de senere år.

I samtaler med de vesteuropeiske stater som driver tråling utenfor våre kyster, må vi, så ofte vi har høve til det, gjøre det klart hvilke konsekvenser en invasjon av utenlandske trålere kan få for vår politikk i sjøgrensespørsmålet. Vi må spesielt fremheve betydningen av at trålerne tar tilbørlig hensyn til de norske fiskeres faststående redskaper, og at de betaler en rimelig erstatning når de ødelegger norske fiskebruk.

Likeså vil vi under slike samtaler legge vekt på å overbevise 3-milslandene – og det er jo ennå de fleste vest-europeiske land – om at det er absolutt nødvendig at de strekker seg så langt som til det kanadiske forslag, for at det i det hele tatt skal bli mulig å nå fram til en kompromissløsning. I den utstrekning vi har anledning til det, må vi samtidig overfor 12-milslandene fremholde at det er nødvendig at de på sin side gjør de innrømmelser som det kanadiske forslag innebærer for dem, nemlig å gå ned til 6 mil for andre formål enn fiskeriformål.

Nå vet vi jo ingen ting om det vil lykkes å komme til noe resultat på den nye konferanse, og – som sagt – tiden arbeider ikke for en kompromissløsning, snarere tvert imot. Og hvis det heller ikke under den nye konferanse lykkes å nå fram til enighet om sjøgrensespørsmålene, må vi regne med at den nåværende splid og usikkerhet, det nåværende anarki på dette område, vil fortsette lang tid fremover. Den eneste noenlunde sikre rettsnorm en da vil kunne falle tilbake på, er den som er kommet til uttrykk i Folkerettskomisjonens siste rapport om saken, hvor den uttaler som sin oppfatning at folkeretten i ethvert fall ikke tillater en utstrekning av sjøterritoriet ut over en bredde på 12 mil. Den norske regjering vil i så fall, uten at den vil kunne beskyldes for mangel på lojalitet eller mangel på hensyn til de

internasjonale kodifikasjonsbestrebelse, kunne utvide den norske fiskerigrense til 12 mil. Det store flertall av stater vil antagelig, i den utstrekning de ikke alt har gjort det, utstrekke sine sjøgrenser til 12 mil for alle formål, og det vil være til skade for våre skipsfartsinteresser, våre luftfartsinteresser, våre militærpolitiske interesser og våre hvalfangstinteresser. Det er nettopp dette perspektiv som gjør det så viktig at vi gjør vårt ytterste for å tilrettelegge og styrke mulighetene for at en kan komme til enighet om en kompromissløsning på grunnlag av det kanadiske forslag når den nye konferanse trer sammen til våren neste år.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen. – Er det noen som forlanger ordet?

Reidar Carlsen: Jeg er stort sett enig i den vurdering som ligger til grunn for den behandling man vil gi saken videre. Men det er et punkt jeg vil be at man er oppmerksom på, nemlig det at vi nøye overvåker ansamlingen av fremmede trålere på kysten. Det at de økte i antall i oktober, og at de er gått tilbake i månedene omkring nyttår, er en nokså naturlig foreteelse. Fangstmulighetene er nå mindre. Men hva vil skje utover våren, utover sommeren og høsten? Hvis det kan pekes på at her skjer en unormal økning, må man ta spørsmålet opp til ny overveielse.

Det er et moment til jeg gjerne vil ha nevnt, og det er noe som skulle være i alles interesse som driver fangst i arktiske farvann. Det er at ved en 12-milsgrense på norskekysten, særlig i Nord-Norge, vil en beskytte torskens vandring til Lofoten for å gyte. Det vil si at en utvidelse av vår grense vil beskytte den arktiske torskestamme i alles interesse.

Men det er et spørsmål som reiser seg: Hvis vi skulle bli nødt til å gå så langt at vi må treffe bestemmelse om en 12-milsgrense for fiskeriene, kan vi ikke da samtidig innføre det kanadiske forslag om en 6 mils territorialgrense for derved også å ta omsyn til våre andre interesser?

Wikborg: Jeg er for min del tilfreds med at vårt standpunkt hittil opprettholdes videre fremover, slik at vi avventer den nye konferanse som skal holdes. Skal vi først gå til en utvidelse, er det om å gjøre at vi har et så sterkt grunnlag som mulig å stå på. Jeg skulle ønske at vi ved en senere anledning kunne få en redegjørelse for hvilke vanskeligheter vårt land vil møte hos våre viktigste handelspartnere hvis vi utvider fiskerigrensen til 12 mil, så vi har hele bildet klart for oss. Jeg vet ikke hvorledes England vil reagere – vi så at vi måtte ta en kamp mot det for den ene milen – og jeg vet ikke hvorledes Tyskland, Frankrike, Holland og Belgia vil se på det, og hvilken virkning det kan tenkes å få. Jeg mener ikke at vi nå skal ta opp noen diskusjon om det, men vil bare be om at vi ved en senere anledning kan få en fullstendig redegjørelse for alt dette, så vi får et litt større perspektiv for å gjøre oss opp en mening enn vi har i dag.

Utenriksminister Lange: Vi har i Utenriksdepartementet satt i gang en undersøkelse nettopp om de tingene, og det er bakgrunnen for at jeg i min

redegjørelse sa at det er Regjeringens standpunkt at hvis vi blir nødt til å treffe beskyttelsesforanstaltninger, må vi på forhånd ta forhandlingskontakt med våre naboland og med de viktigste fiskerinasjoner. Vi kan ikke forsvare å bringe oss selv opp i en lignende tilspisset konfliktsituasjon som den vi i dag har mellom Island og Storbritannia.

Vatnaland: Eg skal ikkje her koma inn på det syn eg heile tida har hatt på dette spørsmålet. Eg høyrer til dei som ser nokså pessimistisk på heile denne utviklinga. Eg skal la det liggja.

Eg sat og tenkte på det same som hr. Wikborg no kom med eit spørsmål om, og som utanriksministeren alt har svara på. Men det var også eit par andre ting eg kunne ha lyst til å nemna og til å gjera spørsmål om.

Som ein veit, trengst det for å hevda fiskerigrensa eit ganske effektivt oppsyn, ikkje minst etter det som er nemnt om at talet på trålarar har auka sterkt. Det er klart at får me ei fiskerigrense på 12 mil i staden for 4 mil, vil det setja ytarlegare krav til oppsynet. I den mørke årstida veit me at det er ikkje så lett å halda eit effektivt oppsyn med utanlandske fiskarar som kanskje legg an på å halda seg dekte. Det er jo mange måtar å lura oppsynet på, og med dei grunnliner som me har dregi opp når det gjeld vår fiskerigrense, veit me at med ei 12 mils grense, vil me på visse stader få nokså store havområde. Eg hadde lyst til å spørja om departementet eller Regjeringa har teki noko steg for å førebu ei utviding av oppsynet. Det ser eg som noko av det allerviktigaste dersom det skulle bli til det som det no synest å skulle gå mot, ei 12 mils fiskerigrense. Det måtte vel då i fyrste rekkje bli Forsvarsdepartementet som måtte ta støyten, og eg veit ikkje om forsvaret i dag har materiell nok eller kan avsjå materiell nok til å fylla denne store oppgåva me her står framfor.

Det andre som eg hadde hug til å nemna, er noko som eg har spurt om før, og eg fekk då i grunnen eit fullnøyande svar både av utanriksministeren og forsvarsministeren. Det var om den stilling som våre eigne trålarar vil koma i om me får ei 12-milsgrense. Dei er no forbodne å fiska innanfor 4 mil, men får me ei 12-milsgrense, meiner eg som eg og sa hin gongen, at det vil vera urett å forby våre eigne trålfiskarar å fiska i det beltet som det då blir mellom den fiskerigrense som me no har, og 12-milsfiskerigrensa. Eg skjøna også både utanriksministeren og fiskeriministeren slik at då måtte ein ta opp desse lovreglar til ny vurdering. Eg vil gjerne høyra om det er arbeidt noko vidare med det, for me veit kanskje ikkje noko av det før me har 12-milsgrensa, dersom det verkeleg skulle gå som sume her har tenkt, og då bør våre eigne fiskarar vite kvar dei står.

Formannen: Forsvarsministeren vil visst gjerne si litt om dette oppsynet.

Statsråd Handal: Når det gjelder oppsynsspørsmålet, er det jo kjent at det er nedsatt en komite som skal legge fram en utredning om fiskerioppsynets fremtidige både status og innhold. Utredningen fra denne komite, som er oppnevnt av Fiskeridepartementet, ventes hver dag, og så vidt det er gjort meg bekjent, vil man i

denne utredning også ta hensyn til spørsmålet om en fiskerigrense på 12 mil, d.v.s. hvilke krav det stiller til fartøyer, hvor store besetninger osv. man må ha for å kunne utføre et slikt oppsyn.

Når det gjelder Marinens mulighet for i dag å kunne overta kontrollen med en 12 mils grense, er det – jeg tror det var i fjor – av sjefen for Marinen gitt uttrykk for at med den oppsetning og det båtmateriell Marinen har i dag, vil den vanskelig – for ikke å si ikke – være i stand til å kunne overvåke en 12-milsgrense på en skikkelig måte. Men altså: det gjelder situasjonen i dag. Den nevnte innstilling kommer til å fremme forslag om spesielle fartøyer, et visst antall fartøyer, og det vil vel kunne rette på den situasjon.

Reinsnes: Først vil jeg si at jeg er enig i den linje Regjeringen har arbeidet etter i denne sak. Men jeg vil også understreke nødvendigheten av at det blir et bedre vakthold, og av at oppsynet blir forsterket, særlig i denne tid da en utvidelse av fiskerisonen er aktuell. Det er en kjensgjerning at antallet av trålere har økt, og det vil naturligvis øke i de perioder da fisket er best.

Jeg vil også igjen understreke at for kystfiskeriet i Nord-Norge er en utvidelse av fiskerigrensen, helst til 12 mil, en livsbetingelse i det lange løp.

Men det er et spørsmål jeg gjerne vil stille: Hvorledes er nå forholdet for Island? Selv om den nye grense ikke er anerkjent, har jeg inntrykk av at den likevel faktisk blir respektert i stor utstrekning, også av engelskmennene, så det ser ut til at Island der vil vinne fram, og det vil jo medføre en stor økning av trålerne i Norge.

Bondevik: Eg er samd i den måten som Regjeringa har lagt dette opp på. Men eg kan godt tenkja meg at utviklinga den næraste tida vil gå nokså fort, og ein må vel også rekna med at den konferansen som ein får – truleg i 1960 – også kan ha sine vanskar med å koma fram til eit resultat på stutt tid. Difor er det mykje om å gjera at Regjeringa fylgjer utviklinga i den næraste framtida og er viljug til å ta dei steg som vi måtte verta tvinga til å ta for å fylgja med og verna våre interesser.

Eg kan også tenkja meg at det kanadiske framlegget, som etter mitt skjøn er det som vi, i all fall i den fyrste tida, må stå på, vil møta vanskar, og det kan vel kanskje ikkje verta lett å få det gjennom på den konferansen som kjem. I og for seg er det vel noko unaturleg med to slag grenser, og det kan vera mange som ikkje vil akseptera både ei 12-milsgrense og ei 6-milsgrense. Eit slikt framlegg står vel ikkje så svært sterkt internasjonalt sett.

I dag er eg også redd for at om vi skal halda på dei grensene som no er, risikerer vi at trålinga vil bli eit problem for landet vårt, og eg er glad for at Regjeringa er merksam på det problemet, for det kan vel tenkjast at denne konferansen som vi skal få, vil dra så pass ut at det er uforsvarleg for oss ikkje å gjera noko. Det at ein kjem til andre land med oppmodingar og framlegg, kan sjølv sagt ha sin verknad, men det er slett ikkje sikkert det vil ha den verknad vi skulle ynskja, og det kan difor verta slik at vi kan verta tvinga til å gjera noko for i det heile ikkje å få fisket vårt øydelagt i den perioden vi no er inne i, til det vert ein internasjonal avtale på dette område.

Meisdalshagen: Dette med dei to grensene er ikkje så enkelt. Eg forstår ikkje kva som er grunnen til at sume land går inn for det og sume ikkje. Eg har spurt meg kva grunnen er til at Island ikkje vil gå med på det kanadiske framlegget. For Island er det vel i fyrste rekkje fiskerispørsmåla som er avgjerande, og territorialgrensa skulle ikkje vera av den same store betydning. Eg har lyst til å spørja om dette kjem seg av kontrollomsyn, av at det er vanskelegare å føra ein effektiv kontroll når det er desse to grensene, enn det ville vera om det er berre ei grense.

Eg vil gjerne ha lagt til til slutt at eg er heilt nøgd med den lina som er fylgt, ikkje minst på grunn av det bestemte forbehold som er teki. Om det når det lid ut over året, hopar seg opp utanlandske fiskereiskapar rundt kysten i for stor utstrekning, trur eg nok vi blir nøydde til å bli med dei andre som går inn for kravet om å få utvida fiskerigrensa, for det er mange ting som tyder på at det vil koma til å driva dit likevel, og då vil vi vel svekkja vår stilling om vi let det driva for lenge.

Men eg vil fyrst og fremst få svar på spørsmålet om grunnen til at mellom andre Island ikkje kan godkjenna ei 6 mils territorialgrense.

Utenriksminister Lange: For å ta det siste først: Island godtar det kanadiske forslag. Det eneste Island insisterer på at det ikke skal være noen innskrenkning i, er fiskerigrensen på 12 mil. Det stemte derfor mot det amerikanske forslag, som ville gi de historiske fiskerinasjoner en evigvarende rettighet i det ytre 6 mils belte, men det holder helt på det kanadiske forslag.

I tillegg til det forsvarsministeren sa om spørsmålet om fiskerioppsynet, vil jeg gjerne, siden hr. Vatnaland var inne på det, si at Regjeringen har tatt standpunkt til den administrative plasing av et forsterket fiskerioppsyn. Vi er blitt stående ved at fiskerioppsynet fortsatt skal administreres av Forsvarsdepartementet, bl.a. fordi det bør være marinefolk ombord på fartøyene, og fordi Marinen har erfaring. Men det skal budsjettmessig skilles ut som et eget kapittel, og det som skal gå til fiskerioppsynet, skal ikke tas av det som Forsvarsdepartementet skal ha til sine egne formål, det skal tas av en særskilt bevilgning uavhengig av forsvarsbudsjettet.

Vi håper å få den nevnte innstilling snarest mulig. Men det vil selvfølgelig ta noen tid før vi kan få saken fram for Stortinget, og Stortinget kan ta standpunkt, og først deretter kan vi begynne å løse spørsmålet om fartøyene.

Jeg vil gjerne ha pointert at når det er snakket om å ta særskilte norske tiltak for å beskytte våre fiskerier mot en invasjon av fremmede trålere, må vi se det i den nøyeste sammenheng med hva vi har å rutte med av midler til å hevde de forsvarstiltakene som vi måtte finne nødvendige. Derfor tror jeg ikke man skal ha for store illusjoner om at vi, innen denne konferanse har avklart situasjonen internasjonalt, d.v.s. innen sommeren 1960 – mere enn tre måneder kan ikke en slik konferanse sitte sammen – vil ha midler til å hevde noe videre utvidet fiskerioppsyn langs Norges kyst.

Det ble nevnt at hvis vi skulle finne det nødvendig å gå til en utvidelse til 12 mil for fiskeriformål, måtte vi bli stående ved 6 mil for andre formål. Jeg vil si det slik at blir vi, før det er skapt avklaring på det internasjonale område – altså før

sommeren 1960 – nødt til å gjøre noe, skal vi ikke øke vår territorialgrense for andre formål, vi skal utelukkende se på hva vi i tilfelle må gjøre med fiskerigrensen. Og vi skal ikke betrakte 12 mil som noe hellig tall i den sammenheng, før vi har den internasjonale avklaring. Det må vurderes i lys av hva vi har midler til å hevde. Det å hevde en 12-milsgrense med de lange grunnlinjene som vi har, det er, som hr. Vatnaland ganske riktig gjorde oppmerksom på, ikke noen enkel sak.

Hr. Vatnaland spurte om det ble arbeidet med nye lovregler for det norske trålfiske innenfor en eventuell utvidet grense. Det er jeg ikke i stand til å svare på i dag, det er fiskeriministerens ansvar. Jeg vet bare at fiskeriministeren og jeg begge er av den oppfatning at vi da må endre de nåværende lovbestemmelsene og tillate norsk trålfiske i den ytre sone, enten mellom 6 og 12 mil, eller mellom 4 og 12. Det vil avhenge av hva vi blir stående ved som territorialgrense til syvende og sist. Det kan være mulighet for at man blir nødt til å ta bestemmelser om havdeling på visse områder eller spesielle fredningsbestemmelser enkelte steder. Men det er ting fiskeridministrasjonen i første rekke må arbeide med, og jeg skal gjerne bringe videre til fiskeriministeren hr. Vatnlands interesse for det spørsmål.

Paul Ingebretsen: Gjennom de innleggene som hittil har vært, er det konstatert at det er tilslutning til den linje som Regjeringen her følger. Man ønsker å få disse forhold regulert gjennom en internasjonal avtale. Det er det primære. Det som kan gjøre dette vanskelig, vil være det som kalles for «oppnopning av trålere» langs den norske kyst. Men det reiser jo spørsmålet om hvilken kvantitet dette skal ha før det utløser en reaksjon. Jeg ser situasjonen slik at det vi kan gjøre her, og som jeg også forstår av utenriksministerens redegjørelse er vår hensikt – hvis vi ikke allerede er begynt på det – det er å informere de stater som i tilfelle ville skape denne oppnopning av trålerfartøyer, om de vanskeligheter som derved oppstår og de konsekvenser det kan føre til. Så jeg tror det er riktig å sette så meget inn som det er mulig for oss overfor de stater det her gjelder, for å gjøre det klart for dem hvordan situasjonen ligger an. Derved kan vi muligens avverge en oppnopning av trålere i et slikt omfang at man kan si at her virkelig foreligger en økning som betyr så meget at vi på tross av de vansker vi har med oppsyn osv. må ta et skritt.

Hvordan det vil gå med den internasjonale konferansen, er det vel få gitt å si noe sikkert om, og heller ikke om hvorvidt tiden arbeider for oss eller mot oss. Jeg tror ikke det er uriktig å regne med at det vil bli et flertall for en løsning som ligger på det kanadiske forslags linje, men om det vil være mulig å oppnå et 2/3 flertall, er kanskje det store spørsmål. Så vidt jeg husker, var vel situasjonen allerede i Genèveforhandlingene i april at Canadas forslag i og for seg fikk flertall, men ikke det kvalifiserte flertall. Hvordan nå dette kommer til å gå, kan jeg ikke se det på annen måte enn at 12-milsgrensen kommer til å tvinge seg fram, og at det her bare blir et spørsmål når og under hvilke forhold og med hvilke midler til å hevde den, vi skal sette den i verk.

Henrik Svensen: Etter uttalelser som er kommet fra et par medlemmer her i dag, vil det sikkert være hensiktsmessig at utenriksministeren igjen uttaler seg om

spørsmålet om hvorvidt det medfører praktiske vanskeligheter å hevde to forskjellige grenser, én for fiskeriformål og én for andre formål. Jeg er oppmerksom på at utenriksministeren har uttalt seg om det i tidligere møter her, men det synes å være til dels glemt, til dels ikke hørt, så jeg tror det er nokså vesentlig at man får vite litt om det igjen.

Wikborg: Jeg er helt enig med hr. Paul Ingebretsen i at vi etter all sannsynlighet ender på en 12 miles fiskerigrense. Spørsmålet er bare å ha det så vel fundert som mulig, slik at vi får minst mulige vanskeligheter når vi i sin tid må gå til det skritt. Jeg forstår det slik at det fra norsk side i FN's siste generalforsamling ble gitt uttrykk for at vi ville vente på den neste konferansen, men under forutsetning av at man ville se et resultat i 1959 – slik at vi på en måte er bundet ut dette året.

Alle kjenner nå vårt standpunkt, gjennom innlegg fra norsk side i FN's generalforsamling, og de kjenner meget vel til vårt standpunkt om at blir der en stor trålerplage langs vår kyst, kan vi tvinges til å treffe en avgjørelse før den tid. Jeg tror at det nettopp er det som har bevirket – som vi kunne lese i avisene forleden dag i en uttalelse fra oppsynet der oppe – at det nå ikke er noen større ansamling av trålere enn vi var vant til før. Jeg tror at truselen – hvis jeg må kalle det det – fra norsk side der, alt har virket.

Med hensyn til vanskeligheten ved å ha flere grenser, så er vel ikke den så stor, for det er jo noe som forekommer rundt om i verden at man har flere forskjellige grenser. Man har en tollgrense, en territorialgrense, en fiskerigrense, og noen har til og med en grense hvor de har enerett til det man kaller kontinentalsokkelen. Så der er mange forskjellige grenser. For vårt vedkommende er det klart at vi er interessert i å få en så snever territorialgrense som mulig, men at vi har andre interesser når det gjelder fiskerigrensen. Jeg tror i all fall ikke det skulle by på uoverstigelige vanskeligheter å håndheve flere slike grenser.

Kjøs: Ved behandlingen i FN var jo Norges standpunkt at man ville ha denne nye konferansen så snart som mulig, helst allerede i februar nu i år, og det var jo også klart at det standpunkt som vår representant gikk inn for etter Regjeringens instruksjon, var det kanadiske forslag. Men da kan vi vel ikke nu, med noen stor styrke i all fall, utad bruke det argument at det ikke er mulig for oss å hevde noen 12 miles grense før en gang utover i 1960. Det vil jo ikke være logisk etter det standpunkt vi tok i generalforsamlingen. Men jeg tror den er riktig, den linje som utenriksministeren antydte, at man overfor de fiskerinasjoner som kan befryktes å ville legge seg inn på vår kyst, fremholder de vanskeligheter dette kan ha for oss og hva det da kan måtte føre til av tiltak fra vår side.

For øvrig har ikke jeg oppfattet det slik at det absolutt er nødvendig å erklære en 12 miles grense. Det kan vel finnes en midlertidig ordning, og den er det jo en ganske sterk bakgrunn for i den uttalelse som den amerikanske representant avga under behandlingen av denne sak i plenum, under FN's generalforsamling. Så det behøver jo ikke å oppstå noen kritisk situasjon om man er nødt til å ta opp spørsmålet om å treffe spesielle tiltak for å beskytte våre fiskerier.

Utenriksminister Lange: Under enhver omstendighet tror jeg vi må se på hva vi i tilfelle måtte føle oss tvunget til å gjøre før avslutningen av den internasjonale konferanse, som rene provisorier. Og der tror jeg at i farvannene våre vil den avtalen som det nå er all utsikt til kommer i stand mellom Danmark på vegne av Færøyene, og Storbritannia, kanskje komme til å bli mønsterdannende for nettopp den slags overgangsordninger. – Den avtalen går ikke ut på en 12 mils grense, men på en 6 mils grense i første omgang. Jeg vil ikke si at den behøver å være mønsterdannende i enhver henseende, men jeg tror man skal realistisk regne med at hvis vi vil få løst problemet om midlertidige tiltak uten å komme ut i en konflikt med Storbritannia, med Vest-Tyskland, kanskje med Frankrike og andre, så skal vi ikke se på en 12 mils grense som den *eneste* form for midlertidig beskyttelsestiltak.

Så får vi ta saken opp til endelig vurdering når vi ser hva resultatet blir på konferansen i 1960. Og skulle der bli enighet om, eller i hvert fall et tilstrekkelig flertall for, det kanadiske forslag, da vil tidspunktet være kommet for oss til å gå til 12 mil for fiskeriformål. Men jeg for min del vil holde det som et helt åpent spørsmål om det, selv om det blir fastslått at man kan gå ut til 6 mil med territorialgrensen for andre formål, er noen norsk interesse i å gå utover de 4 mil vi har. Det må avhenge av hvordan utviklingen i mellomtiden skjer på det internasjonale plan, og hva resultatet eventuelt blir av konferansen i 1960.

Selvfølgelig, det å skulle overvåke to grenser er noe mer komplisert enn bare å overvåke én grense. Fiskerioppsynet må ha ansvaret for den ytre 12 mils grensen. Marinen må ha hovedansvaret for selve territorialgrensen. Men for Marinen blir det jo en enklere oppgave å passe på en 4 mils eller en 6 mils grense når hele den fremmede fiskeflåten er skjøvet ut til en 12 mils grense. Så noen uløselige problemer vil vi ikke der stå overfor, selv om det vel kan nødvendiggjøre noe mere både materiell og mannskap.

Formannen: Så vidt jeg kan se, har ingen flere forlangt ordet, så da får vi ta også denne redegjørelse til etterretning.

Det neste punkt på dagsordenen er en orientering av forsvarsministeren om utvidelse av styrkene i Gaza.

Statsråd Handal: Jeg skal forsøke å være kort.

Generalsekretæren i FN har henvendt seg til en del av statene som i dag har styrker i Gaza, med anmodning om å øke styrkene. Bakgrunnen for dette er at den kolombianske kontingenten på omkring 500 mann ble trukket tilbake i november i fjor. Antallet kompanier er dermed redusert fra 18 til 16, mens general Burns mener han må ha 18 kompanier for å kunne fordele vakholdet på en skikkelig måte. Ut fra det anstrengende vakhold som er der, og ut fra kravet til soldatenes velferd og moral, bør han ha en styrke på 5 500 mann, som han hadde tidligere.

Nasser har overfor Generalsekretæren gitt uttrykk for at han fortsatt ønsker UNEF-styrken i Gaza, og at han ikke har noe imot at den fortsatt består av en styrke

på 5 500 mann, altså som den var i fjor. Men han ønsker helst ikke at der kommer andre nasjoner med i denne styrken.

Dette har ført med seg at Generalsekretæren har henvendt seg til Canada og Sverige med anmodning om at de øker sine styrker med et kompani hver. Til Norge er der nå kommet en henvendelse om å øke vår styrke med 50 mann, og danskene har fått anmodning om å øke sin kontingent med 100 mann. Der var tidligere en underhåndsforespørsel om å øke vår kontingent med 150 mann, det ville balansere styrkene litt bedre enn tilfellet er i dag. Danmark har i dag 460 mann, Norge 545 mann og Sverige 500 mann.

Hærens Overkommando har på vår henvendelse svart at det teknisk er mulig å sende 50 mann på meget kort varsel. De vil da bli tatt fra Brigaden i Sør-Norge. Denne er i dag meget sterkt underbemannet og vil bli ytterligere underbemannet ved å avgi 50 mann, og kompenseringen for dette kan først finne sted i november 1959, men Sjefen for Hæren har allikevel gitt sitt samtykke til at man i denne tiden kan redusere styrken med 50 mann.

Regjeringen har anbefalt at man imøtekommer anmodningen, og departementet vil, dersom komiteen ikke finner det nødvendig å legge saken frem for Stortinget, i dag meddele FN's generalsekretær at vi vil være villige til det.

Stortingets vedtak sist om fortsatt norsk deltakelse i vaktstyrken bygget på følgende betingelser: Kontingenten skal være av omlag samme størrelse som hittil, deltakingen fra de nordiske land skal være omtrent som hittil, ordningen med en felles dansk/norsk bataljon blir opprettholdt, de økonomiske vilkår blir som nå, de politiske forhold endrer seg ikke vesentlig. Ut fra denne bakgrunn for stortingsvedtaket mener departementet at det ikke strengt tatt skulle være nødvendig å gå til Stortinget med spørsmålet om å øke styrken med 50 mann, og dersom komiteen ikke har noe imot det, vil vi meddele Generalsekretæren at Regjeringen vil etterkomme anmodningen.

Formannen: Jeg takker for redegjørelsen.

Hegna: Utgiftene dekkes altså da av de foreliggende bevilgninger?

Statsråd Handal: Ja.

Formannen: Det går altså inn på det løpende budsjett?

Statsråd Handal: Det vil ikke oppstå noen budsjettmessige spørsmål hverken i inneværende budsjett eller i neste budsjett, men kanskje ved det deretter følgende budsjett, ved økning av 50 mann i rekruttperioden, altså de fire måneder. Det vil være en slags forskuttering, for disse 50 mann skal jo allikevel inn før eller senere, så vi har ikke noen budsjettmessige spørsmål. Vi vil forsøke overfor FN å få dekket også kostnadene ved denne rekruttutdannelsen. Om det er mulig, kan jeg ikke svare på.

Meisdalshagen: Det budsjettmessige gjelder vel bare inneværende år?

Statsråd Handal: Nei, også neste år.

Meisdalshagen: Ja, men jeg går ut fra at ingen vet i dag hvorledes det neste budsjettet vil bli. Stortinget må vel få anledning til å avgjøre det.

Statsråd Handal: Naturligvis, jeg skal ikke foregripe Stortingets avgjørelse om det kommende budsjett, men i det budsjettfremlegg som i dag foreligger fra Regjeringen, har det ikke noen konsekvenser.

Formannen: Er der andre som forlanger ordet?

Kan jeg da forstå komiteen slik at man er enig i at de norske styrker i Gaza utvides med 50 mann, og at man ikke finner det nødvendig å tilrå Regjeringen å forelegge dette for Stortinget som egen sak? – Jeg ser ingen som protesterer, så da kan Regjeringen gå ut fra at dette er komiteens oppfatning.

Er det noen som har andre saker å forebringe? Hvis ikke, erklæres møtet hevet.

Møtet hevet kl. 14.25.